

საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების როლი ეკონომიკის სტიმულირებაში

ლაშა ბერიძე

ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი, წმიდა ტბელ აბუსერიძის სასწავლო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი, lberidze@cu.edu.ge

საკვანძო სიტყვები: საერთაშორისო სავალუტო ფონდი; მსოფლიო ბანკი; საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციები; სახელმწიფო ვალი

J.E.L. classification: F340, F330, F440

DOI: <https://doi.org/10.52244/p.2022.23.08>

ციტირებისთვის: ბერიძე ლ., (2022) საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების როლი ეკონომიკის სტიმულირებაში. ეკონომიკური პროფილი. ტომი 17, 1(23), გვ. 30–44. DOI: <https://doi.org/10.52244/ep.2022.23.08>

ანოტაცია. საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების როლის სახელმწიფოებისათვის აღიარებულია, რამეთუ მათი დახმარებით ბევრმა ქვეყანამ უპრეცედენტო შედეგებს მიაღწია. მეცნიერებსა და პრაქტიკოს მკვლევარებს შორის არ არსებობს ერთიანი პოზიცია საერთაშორისო ორგანიზაციების დადებით შედეგებთან მიმართებით. სამწუხაროდ მოიძებნება შემთხვევები, როდესაც საერთაშორისო ორგანიზაციების ჩარევა კონკრეტული სახელმწიფოებისათვის აღმოჩნდა კრიზისის გაღრმავების საფუძველი. ამასთან, საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციები ხშირად გამოსცემენ სახელმძღვანელო დოკუმენტებს, რომელიც თანამედროვე გამოწვევების ფონზე მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ სახელმწიფოების მონეტარული პოლიტიკის გატარებაში, სიღარიბის დაძლევაში, უმუშევრობის შემცირებასა და მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლებაში. ასეთი ორგანიზაციები ძირითადად

უზრუნველყოფენ გლობალიზაციის პროცესს. საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების როლი განსაკუთრებულია საქართველოსთვისაც. მათი მხარდაჭერით ფინანსდება ინფრასტრუქტურული პროექტები და სხვადასხვა ეკონომიკური თუ ფინანსური პროგრამები. ცალკე აღსანიშნავია, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის შესახებ, რომელსაც საქართველოსთვის შემუშავებული აქვს მაკროეკონომიკური პროგნოზირების სპეციალური პროგრამა და აქტიურ როლს ასრულებს მონეტარული პოლიტიკის განხორციელებაში საქართველოს ეროვნული ბანკისათვის მუდმივი რეკომენდაციების გაცემის გზით. ცხადია, ყოველივე დადებითად აისახება ქვეყნის ეკონომიკის სტიმულირებაზე.

შესავალი

საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების როლი თანამედროვე სამყაროში მნიშვნელოვანია. დღესაც გლობალური სამყარო დამოკიდებულია საფინანსო ორგანიზაციების ფინანსებზე. ისინი დიდ როლს ასრულებენ როგორც ფინანსების აკუმულირებაში, მის ხელმისაწვდომობასა და გადანაწილებაში, ასევე ზოგიერთი საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაცია ეხმარება ქვეყნებს ფისკალური და ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის გატარებაში, რაც

ნებისმიერი ქვეყნისთვის გარდაუვალი და აუცილებელი დახმარების კომპონენტად იქცა, განსაკუთრებით კოვიდ-19 პანდემიისა და რუსეთ-უკრაინის კონფლიქტის დროს.

საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებს ხშირად მოიხსენიებენ, როგორც ეკონომიკური რეფორმების მსოფლიოს ყველაზე ძლიერ აგენტებს (Halliday and Carruthers, 2007:1135-1202).

საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების როლი განსაკუთრებულია ასევე საქართველოსთვის, შეიძლება ითქვას ზოგადად განვითარებადი ქვეყნებისათვის. რა თქმა უნდა, არ გამოირიცხება განვითარებული ქვეყნებიც, მაგრამ ფინანსებზე ხელმისაწვდომობა და ტექნიკური დახმარება ხშირად მეტი ოდენობით სჭირდება ღარიბი, გარდამავალი ან განვითარებადი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებს.

წინამდებარე სტატიაში არ განვიხილავთ ორგანიზაციების წარმოშობას, მაგრამ ბრეტონ-ვუდის კონფერენციის ფარგლებში

შექმნილი საერთაშორისო სავალუტო ფონდი და მსოფლიო ბანკი დღესაც გვევლინებიან სხვადასხვა საერთაშორისო თუ რეგიონულ საფინანსო ორგანიზაციებთან ერთად ძირითად მოთამაშეებად გლობალიზაციისა და ეკონომიკური დაახლოების პროცესში.

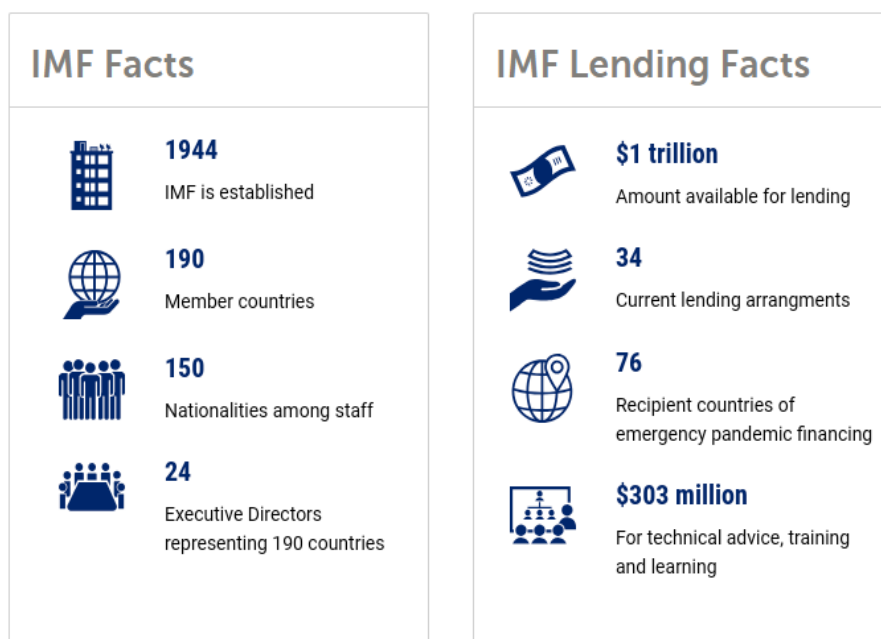
ძირითადი ნაწილი

საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების როლი განსაკუთრებით გაიზარდა მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ. 1944 წელი და ბრეტონ-ვუდის კონფერენცია ითვლება საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების დასაბამად. ასეთი ორგანიზაციების შექმნა განპირობებული იყო იმ დროისათვის არსებული პოლიტიკურ-ეკონომიკური და ფინანსური მდგომარეობით.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდი თანამედროვე გამოწვევების ფონზე მუდმივ რეჟიმში უზრუნველყოფს ახალისტანდარტების შემოღებას და ადაპტირებას კრიზისებისა და გამოწვევების ფონზე, იმპლემენტაციაში

ნახაზი 1

საერთაშორისო სავალუტო ფონდი - მნიშვნელოვანი ცნობები (IMF, lending facts)

დახმარებას და მონეტარული პოლიტიკის გატარებას თითოეული ქვეყნის სპეციფიკის გათვალისწინებით. მეცნიერების და ექსპერტების მოსაზრება ხშირად არ ემთხვევა საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების, თუნდაც საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ განხორციელებულ პოლიტიკას გარკვეულ შემთხვევებში, რადგან ხდება ადგილობრივი ფაქტორების უგულებელყოფა.

რაც შეეხება მსოფლიო ბანკის ჯგუფს, ის ძირითადად აკრედიტებს სახელმწიფოებს სხვადასხვა სახეობის სესხით და ხშირად მნიშვნელოვან როლს ასრულებს კონკრეტული ქვეყნის ეკონომიკის სტიმულირებაში - ინფრასტრუქტურის, ენერჯო და საინვესტიციო პროექტების დაფინანსების გზით (იხ.ნახ. 1).

საერთაშორისო სავალუტო ფონდი ასევე მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ქვეყნის ეკონომიკის სტიმულირებაში მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკის გატარებით. სსფ შეიმუშავებს სახელმძღვანელო დოკუმენტებს და ერთიან სტანდარტებს ადგილობრივი ფაქტორების გათვალისწინებით, მაგრამ ძირითადი ინსტრუმენტები ხშირად მაინც ერთია (აღნიშნული სსფ-ის ნაკლოვანებასაც წარმოადგენს). ამასთან, ტექნიკური და ფინანსური დახმარების მრავალი შემთხვევა მოიძებნება სსფ-ს ისტორიაში, რომელიც შეიძლება მივიჩნიოთ სახელმძღვანელოდ, თუ როგორ შეძლო ზოგიერთმა ქვეყანამ სსფ-სთან თანამშრომლობით მნიშვნელოვანი სარგებელი მიეღო, მათ შორის ეკონომიკისა და ფინანსების მრავალ სფეროსა თუ სექტორში.

მაგალითად, 1980-იანი წლები ვიეტნამისათვის იყო ერთ-ერთი კატასტროფული. ვიეტნამი ამ დროისათვის მიიჩნეოდა მსოფლიოს უღარიბეს ქვეყნად, რომელიც ათწლიანი ომის ეკონომიკური

შედეგებიდან თავს ვერ აღწევდა. ეკონომიკა ვერ აწარმოებდა ძირითად სამომხმარებლო პროდუქციას. და ყოველწლიური ინფლაციის მაჩვენებელი 400%-იან ნიშნულს უტოლდებოდა. ყველაფერი შეიცვალა 1986 წელს, როდესაც ვიეტნამმა სსფ-თან ერთად დაიწყო ეკონომიკური რეფორმის ამბიციური პროგრამა, ცნობილი როგორც „Doi Moi“, იგივე რენოვაცია. რამდენიმე წლის შემდეგ ვიეტნამი გახდა აღმოსავლეთ აზიის მოწინავე ქვეყანა ძლიერი ეკონომიკით, სადაც დღეის მდგომარეობით იწარმოება სარეცხი მანქანები, ტელევიზორები და სხვა ინოვაციური თუ ტექნოლოგიური საქონელი. აღნიშნული პროგრამის ფარგლებში 1993 წლიდან 2014 წლამდე ვიეტნამში უმუშევრობა შემცირდა 60%-დან 14%-მდე. მშპ-ს ზრდა ჩინეთის შემდეგ იყო მეორე და შეადგენდა 5.6%-ს.

აღნიშნული ეკონომიკური რეფორმის ფარგლებში მუშახელის კვალიფიკაციის დონე განსაკუთრებით გაიზარდა და თანაც, შედარებით იაფია, რასაც ამყარებს უცხოური ინვესტორების უფლებების დაცვის მაღალი გარანტიები.

ასეთივე მაგალითი შეიძლება მოვიყვანოთ კოლუმბიაზე, სადაც სსფ-ს დახმარებით მოხდა გადასახადების ადმინისტრირების რეფორმის გატარება და სოფლის მეურნეობის განვითარების მიზნით სესხების სუბსიდირება (IMF, Columbia...).

სსფ ასევე დაეხმარა ირლანდიას 2008 წლის კრიზისის დროს, როდესაც უძრავ ქონებებზე ფასები შემცირდა. 2008 წლის კრიზისი ისტორიულად გათანაბრდა დიდ დეპრესიასთან, რომელმაც ფაქტობრივად მოიცვა მთელი მსოფლიო, ამასთან, აღნიშნულ პერიოდში შემოღებულ იქნა ფინანსური დახმარების ახალი მექანიზმები, ასევე მანამდე არსებული გადაუდებელი აუცილებლობის სესხებიც აამოქმედა სსფ-მა და მოუწოდა

საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებს, რომ მოეხდინათ სახელმწიფო ვალების გადავადება (ანალოგიურ მიდგომასთან გვექონდა ასევე საქმე 2019 წლის კოვიდ-19 პანდემიის დროსაც).

2010 წლისთვის საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა ევროკავშირთან ერთად უზრუნველყო ირლანდია 67.5 მილიარდი ევროს ოდენობის სესხით ფინანსური კრიზისის დაძლევაში დასახმარებლად, რომელიც ძირითადად გამოწვეული იყო მსოფლიო მასშტაბით უძრავ ქონებებზე ფასების ვარდნით (იპოთეკური ბაზრის ჩავარდნა) (IMF, Ireland...).

მსოფლიო ბანკის ჯგუფის მიზნებს დღესაც წარმოადგენს განვითარების ყველა დარგში მუშაობა. ამისათვის, ის შეიმუშავებს ფინანსური და ტექნიკური დახმარების მრავალ სახეობას. ამასთან, მსოფლიო ბანკის ჯგუფი ეხმარება ქვეყნებს ინოვაციური ცოდნის გაზიარებასა და გამოყენება-დანერგვაში, რომელთა წინაშეც სახელმწიფოები შეიძლება აღმოჩნდნენ გარკვეული პროექტების განხორციელების დროს (World Bank, What We Do...).

მსოფლიო ბანკის ჯგუფი აღნიშნული მიზნების მიღწევას დღეის მდგომარეობით ახორციელებს მასში შემავალი შემდეგი ორგანიზაციების მიხედვით:

1. მსოფლიო რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი (International Bank for reconstruction and development);
2. განვითარების საერთაშორისო ასოციაცია (The International Development Association);
3. საერთაშორისო საფინანსო კორპორაცია (The International Finances Corporation);
4. მრავალმხრივი საინვესტიციო გარანტიების სააგენტო (The Multilateral Investment Guarantee Agency);
5. საინვესტიციო დავების საერთაშორისო მოგვარების ცენტრი (The International Centre for settlement of investment Dispute); (World Bank, Who

We Are...).

კოვიდ-19 პანდემიის ფონზე მნიშვნელოვნად გაიზარდა საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების როლი და ფინანსური დახმარების მექანიზმები.

წარმოვადგინოთ საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების ზოგადი მონაცემები, რომლებმაც კოვიდ-19 პანდემიის ფონზე მნიშვნელოვნად გაზარდეს დაფინანსების მექანიზმები და დაფინანსების მოცულობა.

1. აზიის განვითარების ბანკი (ADB, აშშ და იაპონია უმსხვილესი დონორები) – 2020 წლის მარტში, ADB-მ დაამტკიცა 6.5\$ მლრდ-ის პაკეტი, რომლიც დაუყოვნებლივ მიმართული იყო განვითარებადი ქვეყნების დახმარებისათვის. 2020 წლის აპრილში, ADB გაასამმაგა საკუთარი ვალდებულება 20\$ მლრდ-მდე, მათ შორის 2.5\$ მლრდ მიმართული უნდა ყოფილიყო შეღავათიან კრედიტებსა და გრანტებზე. 13\$ მლრდ დამატებით იქნა გამოყოფილი კონტრციკლური დაფინანსების მხარდაჭერაზე.

2. აფრიკის განვითარების ბანკი (AfDB, აშშ არის ნიგერიას შემდეგ უმსხვილესი დონორი) – ორგანიზაციამ მიიღო გადაწყვეტილება 10\$ მლრდ ფინანსური დახმარების შესახებ, რომლიდანაც 5.5\$ მლრდ მიმართული იქნება ბაზრის ფინანსურ დახმარებაზე მთავრობების მეშვეობით, 3.1\$ მლრდ მთავრობისათვის შეღავათიანი ფინანსური დახმარებისთვის და 1.35\$ მლრდ კერძო სექტორის ფინანსური დახმარებისათვის.

3. ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი (EBRD, აშშ არის უმსხვილესი დონორი) – მიიღო ახალი სოლიდარობის პაკეტი 1 მლრდ ევროს ოდენობით, რომელიც ორიენტირებული იქნებოდა ორგანიზაციის კლიენტებისათვის

დროებით ფინანსურ გამოწვევებთან გამკლავებაში, ასევე 500 ათასი ევრო იყო დამტკიცების პროცესში.

4. ინტერამერიკული განვითარების ბანკი (IDB, აშშ არის უმსხვილესი დონორი) - ორგანიზაციამ ხელმისაწვდომი გახდა მისი წვერი ქვეყნებისათვის 12\$ მლრდ პანდემიით გამოწვეულ ჯანმრთელობისა და ეკონომიკური სიძნეელების გამკლავებასთან. აღნიშნული ასევე მოიცავდა ორგანიზაციის მიერ სოციალური პროექტების რეპროგრამირებას და დამატებით სასესხო პორტფელის ზრდას.

5. აგროკულტურის განვითარების საერთაშორისო ფონდი (IFAD, აშშ არის უმსხვილესი დონორი) – 2020 წლის აპრილში ჩამოაყალიბა ახალი მრავალდონორიანი ფონდი, რომლის მიზანი იყო პანდემიით გამოწვეული ეფექტების შემცირება სასურსათო საქონელზე, ბაზრის ხელმისაწვდომობასა და დროებით უმუშევრობაზე. IFAD გამოყო თავისი სახსრებიდან 40\$ მლნ, რომელიც გაიზარდა 200\$ მლნ.

6. აზიის ინფრასტრუქტურის განვითარების ბანკი (AIIB, აშშ არის უმსხვილესი დონორი) -AIIB-მა მიიღო გადაწყვეტილება ახალი დაფინანსების მექანიზმის მიღების შესახებ, რომელიც მიზნად ისახავდა კრიზისთან გამკლავებას საჯარო და კერძო სექტორის დაფინანსების ხარჯზე, მომავალი 18 თვის განმავლობაში და მისი მოცულობა 5\$ მლრდ-ს შეადგენდა, მოგვიანებით AIIB-მა გააორმაგა დაფინანსება, რომელიც მიმართულია სოციალური ჯანმრთელობის უზრუნველმყოფი ინფრასტრუქტურის განვითარებაზე, პანდემიასთან ბრძოლის მომზადებაზე, ლიკვიდურობის უზრუნველყოფაზე, დაუყოვნებლივ ფისკალურ და საბიუჯეტო მხარდაჭერაზე.

7. ევროპული საინვესტიციო ბანკი (EIB, აშშ არის უმსხვილესი დონორი) – EIB-მა პანდემიასთან საბრძოლველად გამოყო 5,2 მლრდ ევრო, რომლის მიზანი ჯანმრთელობის დაცვაში ინვესტიციების გაძლიერება და კერძო სექტორის მხარდაჭერა იყო მსოფლიოს მასშტაბით. ასევე EIB-ის მიერ ჩამოყალიბებულ იქნა 25 მლრდ ევროიანი ევროპული კოვიდ-19-ის გარანტიების სააგენტო, რომელსაც შეუძლია გაზარდოს მხარდაჭერის მექანიზმი 200 მლრდ ევრომდე. ორგანიზაცია ძირითადად ორიენტირებულია მცირე და საშუალო საწარმოების დაფინანსებაზე.

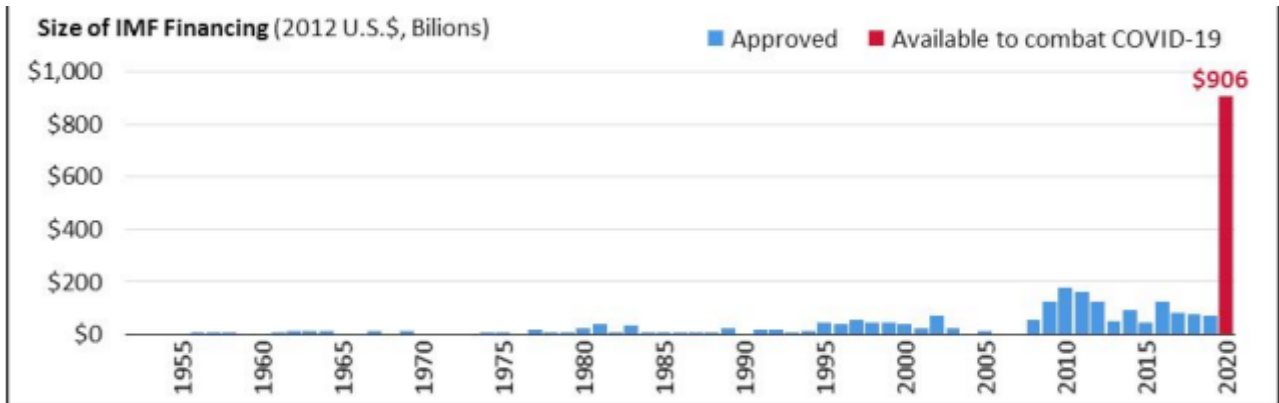
მნიშვნელოვანია სსფ-ის და მსოფლიო ბანკის ჯგუფის მიერ განხორციელებული დაფინანსების მოცულობა და მასშტაბი კოვიდ-19 პანდემიის ფონზე. სსფ ფინანსური დახმარების მოცულობა გასული წლების მიხედვით, ერთი წლის განმავლობაში მაქსიმუმ შეადგენდა 165 მლრდ დოლარს, ხოლო 2020 წლისათვის იგი გაიზარდა 906 მლრდ დოლარამდე, ამასთან დაფინანსების პროგრამებიც გაიზარდა 90-მდე, როდესაც ერთი წლის განმავლობაში 40-საც კი არ შეადგენდა გასული წლების მიხედვით.

ასევე, მნიშვნელოვანი იყო ზოგიერთი სახელმწიფოს მიერ სსფ-სათვის დაფინანსების მოთხოვნის ფარგლები: მაგალითად, ვენესუელამ და ირანმა ინდივიდუალურად მოითხოვეს 5-5 მილიარდი აშშ დოლარი კოვიდ-19 საპასუხო ზომების მხარდაჭერისათვის. ირანისთვის აღნიშნული ბოლო 60 წლის განმავლობაში იყო პირველი, ასევე, რამოდენიმე ათეული წლის განმავლობაში ვენესუელა ბლოკირებული იყო სსფ-დან დაფინანსების მიღებაზე და მოცემულ შემთხვევაშიც უარი ეთქვა დაფინანსებაზე.

მსოფლიო ბანკი, რომელიც აფინანსებს ეკონომიკური განვითარების პროექტებს საშუალო და დაბალშემოსავლიანი

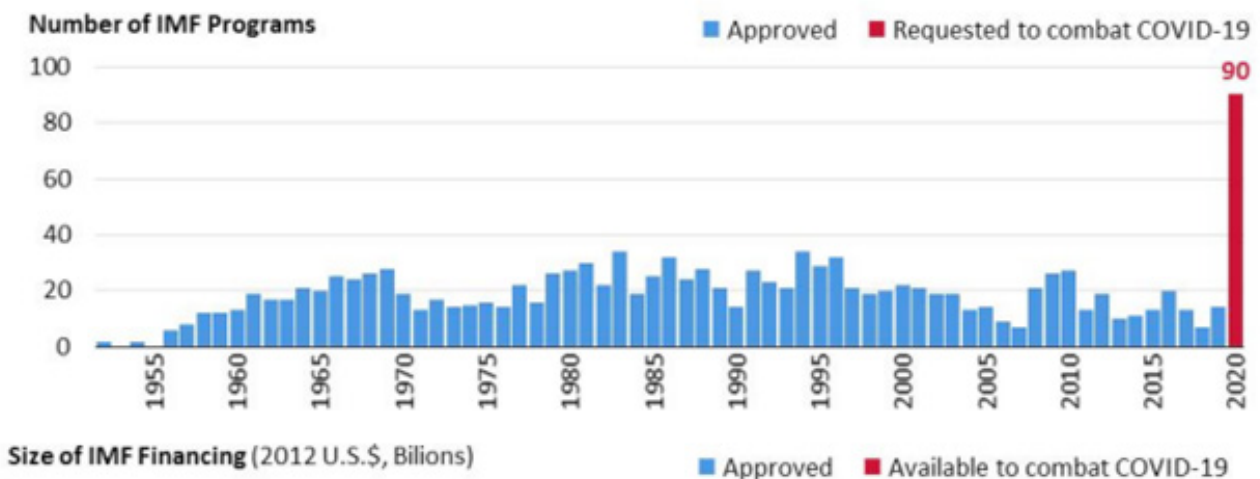
დიაგრამა 1

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ დაფინანსების მოცულობა (Rebecca M. Nelson, Martin A. Weiss, 2020:3)

დიაგრამა 2

საერთაშორისო სავალუტო პროგრამების ოდენობა (Rebecca M. Nelson, Martin A. Weiss, 2020:3)

ქვეყნებისათვის, კოვიდ-19 პანდემიის პერიოდში მობილიზებას უკეთეს მის რესურსებს ასევე განვითარებადი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებისთვისაც. 2020 წლის აპრილისათვის მსოფლიო ბანკმა დაამტკიცა

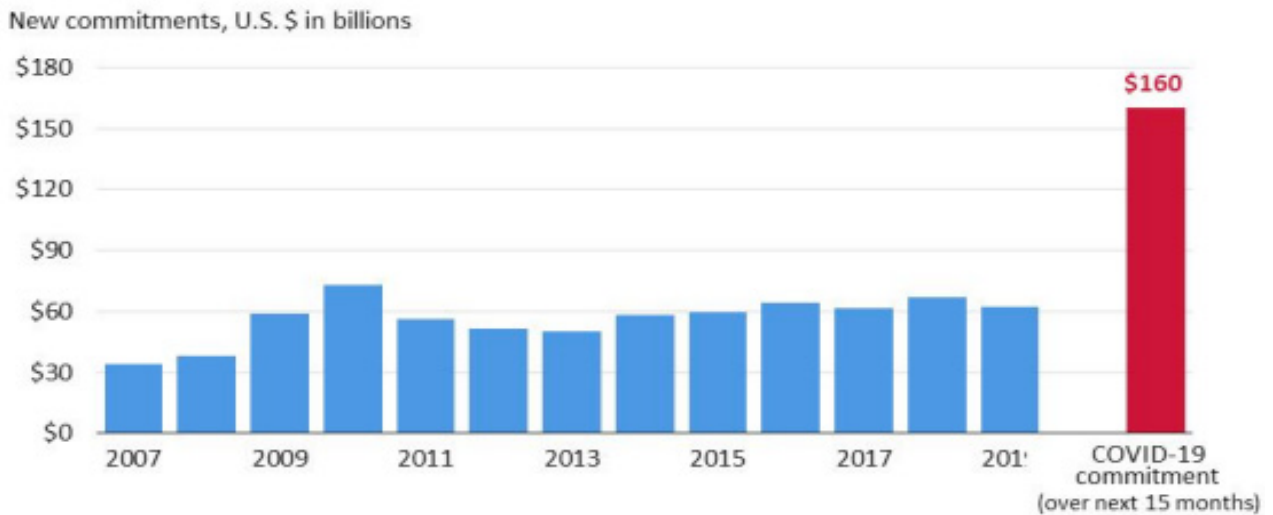
კოვიდ-19-ის 94 პროგრამა, ჯამში 9\$ მლრდ, 78 ქვეყნისათვის. მომდევნო 15 თვისათვის მსოფლიო ბანკმა დაგეგმა დაფინანსების გაზრდა 160\$ მილიარდამდე (იხილეთ დიაგრამა 3).

საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების როლი განსაკუთრებულია საქართველოსთვისაც, როგორც ფისკალური და ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის გატარებაში, ასევე ფინანსური რესურსების მიღებაშიც. როგორც წესი, ფინანსური დახმარების მექანიზმი გულისხმობს შეღავათიან და დაბალპროცენტიან სესხებს. ხშირად, საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციები სახელმწიფოებზე და მათ შორის საქართველოზეც გასცემენ გრანტებს - კაპიტალური ტრანსფერების სახით.

საქართველოს სახელმწიფო ვალის ფორმირება ხდება საშინაო და საგარეო ვალის ხარჯზე. ამასთან, უფრო მეტი მოცულობის ვალი მოდის საგარეო სექტორზე, კერძოდ, 2021 წლის მე-4 კვარტლის მიხედვით, სახელმწიფო ვალის მოცულობა შეადგენს 31,216 მლნ ლარს, საიდანაც 29,812 მლნ ლარი საგარეო ვალზე მოდის, ხოლო დანარჩენი საშინაოზე. უნდა აღინიშნოს, რომ საგარეო ვალის ფორმირება ხდება მრავალმხრივი კრედიტორების, ორმხრივი კრედიტორების (სახელმწიფოების მიერ დაფინანსება), ფასიანი ქაღალდებისა

დიაგრამა 3

მსოფლიო ბანკი და კოვიდ-19 დაფინანსების პროგრამები, ისტორიული პერსპექტივა (Rebecca M. Nelson, Martin A. Weiss, 2020:6)

და გარანტირებული კრედიტორებისაგან. სახელმწიფო ვალის სტატისტიკურ ბიულეტენზე დაყრდნობით წარმოვადგინოთ ცხრილი საგარეო ვალის სუბიექტების

მიხედვით, ამასთან უნდა აღინიშნოს, ისიც რომ მრავალმხრივი კრედიტორებში მოიაზრება საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციები, მათ შორის ADB, EBRD, IMF და სხვა.

ცხრილი 1

ვალის ნაშთი კრედიტორების მიხედვით, მლნ (სახელმწიფო ვალის...2021)

კრედიტორები/ წლები	2019		2020		2021	
	USD	GEL	USD	GEL	USD	GEL
საქ. სახელმწიფო საგარეო ვალი	5,741	16,464	7,535	24,690	8,205	25,417
მრავალმხრივი კრედიტორები	4,176	11,976	5,383	17,639	6,046	18,728
ორმხრივი კრედიტორები	1,063	3,049	1,650	5,406	1,658	5,136
ფასიანი ქაღალდები	500	1,434	500	1,638	500	1,549
გარანტირებული კრედიტები	2	5	2	6	1	4

წყარო: მოდიფიცირებულია ავტორის მიერ სახელმწიფო ვალის სტატისტიკური ბიულეტენის მიხედვით

ასევე, მნიშვნელოვანია განისაზღვროს რა ინფრასტრუქტურის განვითარება). ამასთან, მიმართულებებს მოიცავს საგარეო ვალის საგარეო ვალი შეიძლება პირდაპირ არ დანიშნულება, რამეთუ საგარეო ვალმა მონაწილეობდეს გარკვეული პროექტების შეიძლება მნიშვნელოვანი როლი შეასრულოს დაფინანსებაში, რამეთუ ვალის აღებაზე ეკონომიკის სტიმულირებაში. ხშირად ძირითადად პასუხისმგებელია მთავრობა დიდი მოცულობის ფინანსების არსებობა (ფინანსთა სამინისტრო), რომელიც სესხად მოითხოვება მეგაინფრასტრუქტურული მიღებული სახსრების აკუმულირებას პროექტების დაფინანსებაში (მაგ., ეკონომიკაში მოახერხებს თუნდაც სახელმწიფო საქართველოში მაგისტრალური გზების ბიუჯეტის მიხედვით. მშენებლობა, მუნიციპალური და საქალაქო

ცხრილი 2

ნაშთი სესხების დანიშნულების მიხედვით, მლნ (სახელმწიფო ვალის...2021)

სახელმწიფო საგარეო ვალის ნაშთი	2019		2020		2021	
	USD	GEL	USD	GEL	USD	GEL
	5,741	16,464	7,535	24,690	8,205	25,417
ბიუჯეტის მხარდამჭერი სესხები	1,558.2	4,468.3	2,738.1	8,971.7	3,161.3	9,792.4
სესხები საინვესტიციო პროექტების დასაფინანსებლად	3,317.2	9,512.7	3,831.6	12,554.6	4,009.3	12,419.1
რესტრუქტურირებული კრედიტები	116.8	334.9	92.4	302.9	66.6	206.4
სავალუტო ფონდიდან ეროვნული ბანკის მიერ აღებული სესხები	248.9	713.8	373.0	1,222.3	468.2	1,450.2

წყარო: მოდიფიცირებულია ავტორის მიერ სახელმწიფო ვალის სტატისტიკური ბიულეტენის მიხედვით

ასევე წარმოვადგენთ ინფორმაციას სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ, რომლითაც

ძირითადად ფინანსდება კაპიტალური პროექტები სახელმწიფოს მიერ დონორების თანადაფინანსებით. ცნობილია, რომ საქართველოს ბიუჯეტი დეფიციტურია და შესაბამისად, ასეთ დროს, ქვეყნის განვითარებაში მნიშვნელოვან როლს

ასრულებს ვალის მოცულობა, რომელიც გამოდის დეფიციტის დაფინანსების მთავარ წყაროდ.

ცხრილი 3

საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის

შემოსულობები, გადასახდელები და ნაშთის ცვლილება (მლნ ლარი)

დასახელება	2020 წლის ფაქტი	2021 წლის გეგმა	2022 წლის გეგმა	მათ შორის	
				საბიუჯეტო სახსრები	დონორების დაფინანსება
შემოსულობები	18,042,300.0	18,099,120.0	19,362,618.0	17,459,848.0	1,902,770.0
შემოსავლები	10,490,370.1	12,549,040.0	14,560,418.0	14,509,848.0	50,570.0
არაფინანსური აქტივების კლება	98,153.9	350,000.0	300,000.0	300,000.0	0.0
ფინანსური აქტივების კლება (ნაშთის გამოკლებით)	163,357.5	210,000.0	150,000.0	150,000.0	0.0
ვალდებულებების ზრდა	7,290,418.5	4,990,080.0	4,352,200.0	2,500,000.0	1,852,200.0
გადასახდელები	16,174,636.1	19,796,128.4	19,171,069.0	17,268,299.0	1,902,770.0
ხარჯები	12,533,887.8	14,232,059.5	14,415,261.9	14,162,901.9	252,360.0
არაფინანსური აქტივების ზრდა	2,319,013.5	2,525,678.9	3,059,849.1	1,868,439.1	1,191,410.0
ფინანსური აქტივების ზრდა (ნაშთის გამოკლებით)	377,686.4	316,830.0	459,000.0	0.0	459,000.0
ვალდებულებების კლება	944,048.3	2,721,560.0	1,236,958.0	1,236,958.0	0.0
ნაშთის ცვლილება	1,867,663.9	-1,697,008.4	191,549.0	191,549.0	0.0

წყარო: სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ კანონი, 2022: I თავი

როგორც ცხრილიდან ჩანს, საქართველოს ბიუჯეტის მოცულობა 2022 წლისათვის

შეადგენს 17,459,848.0 მლნ ლარს, საიდანაც 1,902,770 მლნ ლარი მოდის დონორის დაფინანსებაზე, რაც მთლიანი ბიუჯეტის 10%-ის ფარგლებშია. აღნიშნულიც ამტკიცებს თუ რამდენად მნიშვნელოვანი შეიძლება იყოს საქართველოსთვის საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებიდან ფულადი სახსრების

მიღება.

უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოში საქალაქთაშორისო და საქალაქო ინფრასტრუქტურის დაფინანსება ძირითადად ხდება საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების მიერ: მაგისტრალური გზების მშენებლობა, სანიაღვრე-საკანალიზაციო სისტემების, ტროტუარების მოპირკეთება და მუნიციპალური ტრანსპორტის განვითარება

(მაგალითად ქალაქ ბათუმისათვის მნიშვნელოვანია KfW-ეს მიერ დაფინანსებული პროექტები).

აზიის განვითარების ბანკის მიერ ხდება ძირითადად ცენტრალური მაგისტრალური გზების მშენებლობის დაფინანსება და სხვ. რა თქმა უნდა, ასეთი ჩამონათვალი გაცილებით ფართოა და ცალკე კვლევის საკითხია, მაგრამ გვესმის, რომ ასეთი პროექტების დაფინანსება სახელმწიფოს მხოლოდ საკუთარი სახსრებით გაუჭირდებოდა და ისედაც დროში გაწეილი პროექტები კიდევ უფრო მეტად გაიწეილებოდა.

მიუხედავად, იმისა, რომ საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ ეკონომიკის სტიმულირებაში, ხშირად, კრიტიკა მოდის სსფ-ის მიერ მონეტარული პოლიტიკის ერთპიროვნულ და სწორხაზოვან გატარების. მაგალითისთვის, შეგვიძლია მოვიყვანოთ აზიის 90-იანი წლების კრიზისი და სამხრეთ კორეა. სსფ ავალდებულებდა სამხრეთ კორეის ხელისუფლებას მის მიერ შემუშავებული პოლიტიკის გატარებას, ექსპერტების მითითების შესაბამისად (ხიდაშელი, 2017:152). იგი ძირითადად ორიენტირებული უნდა ყოფილიყო ინფლაციასთან ბრძოლასთან, რამაც კიდევ უფრო გააღრმავა კრიზისი და სამხრეთ კორეა მიიყვანა დეფოლტამდე რომლის შედეგადაც დაზარალდა მთლიანი საფინანსო ბაზარი და განსაკუთრებული ზიანი განიცადეს კერძო მეურნეობებმა - მცირე და საშუალო მეწარმეების სახით. აღნიშნული კრიზისის დროს სამხრეთ კორეაში მნიშვნელოვნად გაიზარდა სუიციდის შემთხვევებიც (სამხრეთ კორეის 1997 წლის ფინანსური კრიზისის შესახებ 2018 წელს გამოვიდა ფილმი *Default* (2018 film) დოკუმენტურ ცნობებზე დაყრდნობით, რომელიც ნათლად წარმოგვიჩენს სსფ-ს ნეგატიურ მხარეს ამ მიმართულებით).

კრიტიკა მოდის ასევე მსოფლიო ბანკის ჯგუფთან მიმართებითაც, რამეთუ მოიძებნება ისეთი დაფინანსებული პროექტები, რომლებმაც მნიშვნელოვანი ეკოლოგიური და სოციალური პრობლემები წარმოშვა ბრაზილიაში, ინდოეთში და სხვა. ამასთან, მბ-სა და სსფ-ს ხშირად ადანაშაულებენ სახელმწიფოს სუვერენული ვალის ზრდასა და შემდგომ ქვეყნების მათზე დამოკიდებულებაში. ამიტომ, სახელმწიფო სუვერენული ვალის ჩამოწერესთან ისტორიულად რამდენიმეჯერ გვექონდა საქმე.

მნიშვნელოვანია, რომ მასტრიხტის 1992 წლის შეთანხმებით ასევე განისაზღვრა სასურველი დონე სახელმწიფო სუვერენული ვალის მთლიანში და პროდუქტთან მიმართებით 60%-ის ფარგლებში. ცხადია, საკმაოდ ბევრი განვითარებული ქვეყანაც (გერმანია იაპონია, აშშ) კი დღეის მდგომარეობითაც ვერ აკმაყოფილებს აღნიშნულ მოთხოვნას. მნიშვნელოვანია ასეთ დროს სახელმწიფო სუვერენული ვალის მართვის სტრატეგია, რომელიც აუცილებელი კომპონენტი უნდა იყოს ვალის მართვაში. ამასთან, საერთო ჯამში ქვეყანა არ უნდა მივიდეს დეფოლტამდე.

სახელმწიფო სუვერენული ვალის მოცულობა განსაკუთრებით გაიზარდა კოვიდ-19 პანდემიის ფონზე, რადგან სახელმწიფოებს მოუწიათ დამატებითი სესხების აღება და სასესხო პორტფელის გაზრდა. გამონაკლისი არც საქართველო იყო.

საგარეო ვალის მომსახურებას ხშირად აკორექტირებს ეროვნული ვალუტის გაუფასურება. შედეგად, ერთი და იგივე თანხის (ვალის) შემთხვევაში ვალის მოცულობა ეროვნულ ვალუტაში იწყებს კორექტირებას, რაც დამატებითი ხარჯია სახელმწიფოსათვის და მისი მოსახლეობისათვის (იხ. ცხრ. 4).

ცხრილი 4

საქართველოს სახელმწიფო ვალის მაჩვენებლები (სახელმწიფო ვალის...2021)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021*
საშუალო შეწონილი ვადიანობა დაფარვამდე (წელი)	8.10	7.28	7.85	7.40	7.26	7.25	7.16	7.57	7.75
საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთი (წლიური)	2.88%	3.10%	3.15%	3.33%	3.22%	3.32%	3.21%	2.76%	2.42
სახელმწიფო საგარეო ვალი მშპ-თან	25.5%	25.1%	30.5%	33.4%	32.9%	32.6%	33.4%	50.1%	42.2%
სახელმწიფო ვალი მშპ-სთან	30.2%	31.2%	36.8%	40.3%	39.9%	39.9%	41.9%	62.6%	51.8%
მთავრობის საგარეო ვალის მომსახურება (პროცენტი) ნაერთი ბიუჯეტიდან	1.8%	1.7%	1.9%	2.0%	2.2%	2.3%	2.5%	2.7%	1.9%

წყარო: მოდიფიცირებულია სახელმწიფო ვალის სტატისტიკურ ბიულეტენზე დაყრდნობით ავტორის მიერ

უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს სახელმწიფოს სუვერენული ვალი მხოლოდ 2020 წლისათვის იყო მშპ-ს 60%-ზე მაღალი, რაც ეკონომიკის სტიმულირებისათვის კოვიდ-19 პანდემიით გამოწვეული დამატებითი სესხების მიღებით იყო განპირობებული. აღნიშნული არ უნდა ჩაითვალოს საგანგაშოდ, რამეთუ 2021 წლის წინასწარი მონაცემებით ვალის მოცულობა მშპ-სთან 52%-მდეა შემცირებული.

საბოლოოდ უნდა აღინიშნოს, რომ საერთაშორისო ფინანსური ორგანიზაციები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ ეკონომიკის სტიმულირებაში, პირდაპირი და არაპირდაპირი დაფინანსებების მექანიზმების გამოყენებით ასევე, შესაბამისი, ტექნიკური დახმარების გაწევით, რომელიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს რეფორმების იმპლემენტაციაში, რაც საქართველოსთვისაც დღემდე გამოწვევად რჩება.

დასკვნა

კრიტიკისა და არაერთგვაროვანი პრაქტიკის

მიუხედავად, უნდა აღინიშნოს სსფ-ის დადებით ეფექტებსა და ფუნქციებზე. განსაკუთრებით აღსანიშნავია სსფ და მსოფლიოს ბანკის ჯგუფი რომლებიც დაახლოებით 80 წლის განმავლობაში აქტიურ როლს ასრულებენ, როგორც კონკრეტული ქვეყნების მონეტარული პოლიტიკის გატარებაში, ასევე სახელმწიფოების დაბალპროცენტიანი სესხების უზრუნველყოფაში. ასეთი ორგანიზაციები განსაკუთრებულ როლს ასრულებენ ასევე ეკონომიკური და ფინანსური რეფორმების გატარებაში. მნიშვნელოვანი იყო ასეთი ორგანიზაციების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები კოვიდ-19 პანდემიის და ზოგადად ფინანსური კრიზისის დროს, რომელიც არსებობდა მსოფლიოში, ასეთ დროს საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებმა შეიმუშავეს დამატებითი დაფინანსების მექანიზმები და მოახდინეს სესხების გადავადება.

საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების როლი განსაკუთრებულია საქართველოსთვისაც. სსფ და სხვა საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციები

მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ საქართველოს ეკონომიკის სტიმულირებაში. სესხების დიდი ნაწილი მიმართულია ინფრასტრუქტურული და ბიუჯეტის მხარდამჭერი სესხებისათვის. შესაბამისად, დიდი მასშტაბის ინფრასტრუქტურული პროექტების დაფინანსება საქართველოში სწორედ სესხების ხარჯზე ხდება და რატომღაც ასეთი დანახარჯების ზრდა ზეგავლენას ახდეს მშპ-ს მოცულობაზე და მოსახლეობის დასაქმების დონეზეც. ამასთან, დაფინანსებული პროექტების შედეგები სამომავლოდ უფრო ეფექტიანი იქნება სახელმწიფოსა და მოსახლეობისათვის.

სსფ თანამედროვე ეტაპზე შედარებით ღია მმართველობით პოლიტიკას ატარებს და სახელმწიფოების მახასიათებლების გათვალისწინება ხდება მონეტარული პოლიტიკის გატარებისას, რამეთუ გასული წლების კრიზისების ფონზე ფონდის მოქმედება არ იყო ღია ასეთი მმართველობისათვის.

უნდა ითქვას საქართველოს პრაქტიკაზეც. საქართველოს ვალის მართვის მხრივ არ აქვს ცუდი პრაქტიკა. ვალის მოცულობა 2021 წლის მდგომარეობით 52%-ს ფარგლებშია მშპ-სთან. ამასთან, საქართველოსთვის გამოწვევად რჩება საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების დაფინანსებული პროექტების ეფექტიანად განხორციელება დადგენილ ვადებში, რამეთუ დროში გაწეილი პროექტების ეფექტიანობაზე საუბარი რთულია. ამასთან, საქართველოსთვის მნიშვნელოვანია ასეთი ორგანიზაციებიდან უფრო მეტი სესხის მიღება მეტი ინფრასტრუქტურული და აუცილებელი ეკონომიკური პროექტებისა თუ რეფორმების დაფინანსებისათვის.

ლიტერატურა

1. „საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის

შესახებ“. საქართველოს კანონი 2022 წლის, თავი I, URL:<https://www.mof.ge/5477> (ხელმისაწვდომია 08.05.2022)

2. ხიდაშელი, მ., (2017) საერთაშორისო ფინანსების ზოგადი თეორია. ქუთაისი, აწსუ, გვ. 152.

3. სახელმწიფო ვალის სტატისტიკური ბიულეტენი, 2021 წლის მე-4 კვარტალი, URL:https://www.mof.ge/images/File/2022/biuletenebi/30.03.2022/N17_GE.pdf (ხელმისაწვდომია 08.05.2022)

4. Halliday, T. C. and B. G. Carruthers, (2007) ‘The Recursivity of Law: Global Norm Making and National Lawmaking in the Globalization of Corporate Insolvency Regimes’. American Journal of Sociology 112(4): 1135–1202.

5. Rebecca M. Nelson, Martin A. Weiss, (2020) COVID-19, Role of the International Financial Institutions, May 4. URL:https://www.everycrsreport.com/files/20200504_R46342_b2edaa0469f0ca126705472bbb05e0c00297fcee.pdf (ხელმისაწვდომია 08.05.2022)

6. IMF, Colombia: Peace is Good for Business, URL:<https://www.imf.org/en/Countries/COL/working-together-colombia-and-the-imf> (ხელმისაწვდომია 08.05.2022)

7. IMF, Ireland: From Tiger to Phoenix, URL:<https://www.imf.org/en/~/link.aspx?id=DE6407B06AA04ECABB671100BD16E453&z=z> (ხელმისაწვდომია 08.05.2022)

8. IMF, Timeline, URL:<https://www.imf.org/en/About/Timeline> (ხელმისაწვდომია 08.05.2022)

9. IMF, lending Facts, URL:<https://www.imf.org/en/About> (ხელმისაწვდომია 08.05.2022)

10. IMF, Vietnam, Raising Millions Out of Poverty, URL:<https://www.imf.org/en/Countries/VNM/vietnam-raising-millions-out-of-poverty> (ხელმისაწვდომია 08.05.2022)

11. World Bank, „What We Do“, URL:<https://www.worldbank.org/en/what-we-do> (ხელმისაწვდომია 08.05.2022)

12. World Bank, „Who We Are“. URL: <https://www.worldbank.org/en/who-we-are> (ხელმისაწვდომია 08.05.2022)

13. US to block Iran’s Request to IMF for 5\$ billion Loan to fight Coronovirus, URL:<https://www.wsj.com/articles/u-s-to-block-irans-request-to-imf-for-5-billion-loan-to-fight-coronavirus-11586301732> (ხელმისაწვდომია 08.05.2022)

THE ROLE OF INTERNATIONAL FINANCIAL ORGANIZATIONS IN STIMULATING THE ECONOMY

Lasha Beridze

Doctor of Business Administration, Associate Professor of Tbel Abuseridze Teaching University, lberidze@cu.edu.ge

KEY WORDS: *International Monetary Fund (IMF); World Bank (WB); International Financial Institutions; Public Debt*

J.E.L. classification: F340, F330, F440

DOI: <https://doi.org/10.52244/ep.2022.23.08>

For citation: Beridze L., (2022) The role of international financial organizations in stimulating the economy (in Georgian). Vol. 17, 1(23), p. 30–44. DOI: <https://doi.org/10.52244/ep.2022.23.08>

Summary

The role of international financial institutions is recognized in the modern world and even today the global world depends on the finances of financial organizations, because they play a major role in the accumulation, availability and distribution of finance,

and some international financial organizations help publicly And has become an essential aid component at the modern stage, especially during the Kovid-19 pandemic and the Russia-Ukraine conflict. International financial organizations are often cited as the world's most powerful agents of economic reform (Halliday and Carruthers, 2007:1135-1202).

The role of international financial organizations is also special for Georgia, it can be said for developing countries in general, of course developed countries are not excluded, but access to finance and technical assistance is often needed by poor, transition or developing economies.

The role of international financial organizations increased especially after the Second World War, in fact, in 1944, and the Bretton Woods Conference is considered the birthplace of international financial organizations, as there were no such financial organizations before, however, the formation of such organizations Financial condition. We will not discuss the origins of organizations in this topic, but it should be noted that the International Monetary Fund and the World Bank, established under the Bretton Woods Conference, are still major players in the process of globalization and economic rapprochement with various international or regional financial organizations. At the same time, the International Monetary Fund is constantly introducing new standards in the face of modern challenges and adapting in the face of crises and challenges, assisting in implementation and conducting monetary policy, of course, taking into account the specifics of the country. It should also be noted that the opinion of scientists and experts often does not coincide with the policies of international financial organizations, even the International Monetary Fund in some cases, because local factors are ignored, which will be discussed in the main text, according to some examples.

As for the World Bank Group, it mainly accredits countries with various types of loans and often

plays an important role in stimulating the economy of a particular country - by financing infrastructure, energy and investment projects.

It should be noted that intercity and urban infrastructure in Georgia is mainly financed by international financial organizations, including the construction of highways, municipal infrastructure, drainage systems, sidewalks and municipal transport development (For example, KFW-funded projects are important for the city of Batumi). The Asian Development Bank mainly finances the construction of the Central Highway, etc. Of course, such list is much broader and a matter of separate research, but we understand that it would be difficult for the state to finance such projects only with its own funds, and the already protracted projects would be further extended.

Although international financial institutions play an important role in stimulating the economy, criticism often comes from the IMF's monopolistic and linear monetary policy, for example, the crisis of Asia in the 1990s and South Korea, when the IMF imposed its rule on South Korea. The policy developed by the experts, which should have been mainly focused on fighting inflation, which in fact deepened the crisis and led South Korea to default, which affected the entire financial market and particularly harmed private farms - small and medium-sized enterprises.

The role of international financial organizations is special for Georgia as well, because the IMF and other international financial organizations play an important role in stimulating the Georgian economy, as most of the loans are directed to infrastructure and budget support loans. The volume of GDP and the level of employment of the population, however, the results of the funded projects will be more effective for the state and the population in the future.

Debt management and services remain a challenge when financing international organizations, as the existence of public debt has historically been problematic, and the IMF has repeatedly called on

states to maintain adequate levels of debt.

However, it should be noted that the IMF at the present stage pursues a policy of relatively open governance and takes into account the characteristics of states in their monetary policy, because in the light of the crises of recent years, the Fund was not open to such governance.

It should be said about the practice of Georgia, Georgia does not have a bad practice in terms of debt management, however, the debt volume as of 2021 is within 52% of GDP. At the same time, it remains a challenge for Georgia to effectively implement projects financed by international financial organizations on time, because it is difficult to talk about the effectiveness of projects delayed over time.

At the same time, it is important for Georgia to receive more loans from such organizations to finance more infrastructure and necessary economic projects.

References

1. „Law of Georgia on the State Budget of Georgia 2022“, Chapter I, URL:<https://www.mof.ge/5477> (Available 08.05.2022)
2. Khidasheli, M., (2017) General Theory of International Finance, p. 152.
3. Public Debt Statistical Bulletin, 4th quarter of 2021, URL:https://www.mof.ge/images/File/2022/biuletenebi/30.03.2022/N17_GE.pdf (Available 08.05.2022)
4. Halliday, T. C. and B. G. Carruthers. 2007. 'The Recursivity of Law: Global Norm Making and National Lawmaking in the Globalization of Corporate Insolvency Regimes'. American Journal of Sociology 112(4): 1135–1202.
5. Rebecca M. Nelson, Martin A. Weiss, (2020) COVID-19, Role of the International Financial Institutions, May 4. URL:<https://www.>

- everycrsreport.com/files/20200504_R46342_b2edaa0469f0ca126705472bbb05e0c00297fcee.pdf (Available 08.05.2022)
6. IMF, Colombia: Peace is Good for Business, URL:<https://www.imf.org/en/Countries/CO/working-together-colombia-and-the-imf> (Available 08.05.2022)
7. IMF, Ireland: From Tiger to Phoenix, URL:<https://www.imf.org/en/~/link.aspx?id=DE6407B06AA04ECABB671100BD16E453&z=z> (Available 08.05.2022)
8. IMF, Timeline, URL:<https://www.imf.org/en/About/Timeline> (Available 08.05.2022)
9. IMF, lending Facts, <https://www.imf.org/en/About> (Available 08.05.2022)
10. IMF, Vietnam, Raising Millions Out of Poverty, URL:[VNM/vietnam-raising-millions-out-of-poverty](https://www.imf.org/en/Countries/VNM/vietnam-raising-millions-out-of-poverty) (Available 08.05.2022)
11. World Bank, „What We Do”, URL:<https://www.worldbank.org/en/what-we-do> (Available 08.05.2022)
12. World Bank, „Who We Are” URL:<https://www.worldbank.org/en/who-we-are> (Available 08.05.2022)
13. US to block Iran’s Request to IMF for 5\$ billion Loan to fight Coronavirus, URL:<https://www.wsj.com/articles/u-s-to-block-irans-request-to-imf-for-5-billion-loan-to-fight-coronavirus-11586301732> (Available 08.05.2022)